

17 Οκτωβρίου 2016

«Λέξεις που διχάζουν... ορθογραφικά: κτήριο ή κτίριο;»

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

«Λέξεις που διχάζουν... ορθογραφικά: κτήριο ή κτίριο;»

Πολλές - άλλες περισσότερο κι άλλες λιγότερο επιστημονικά τεκμηριωμένες - απόψεις και θέσεις έχουν ακουστεί και γραφεί, σχετικά με το ερώτημα: «κτήριο ή κτίριο»; Προσωπικά θα αποφύγω να πάρω μία ξεκάθαρη θέση απέναντι στο δίλημμα, σεβόμενος αφενός τις απόψεις όλων, αποφεύγοντας αφετέρου να «ρίξω λάδι στη φωτιά», καθώς το θέμα - όπως τουλάχιστον έχω διαπιστώσει παρακολουθώντας διάφορες αναρτήσεις στο διαδίκτυο ή διαβάζοντας σχετικά άρθρα και μελέτες - δείχνει να «ξεφεύγει» κι οφείλουμε να το προσεγγίσουμε κάπως διακριτικά. Ξεκινάμε, λοιπόν, την περιπλάνησή μας στα άδυτα της λέξης.

«Το ρήμα 'κτίζω' δεν μπορεί να δώσει παράγωγα με ανύπαρκτη κατάληξη -ριο! Δεν μπορούμε δηλαδή να έχουμε κτί-ριο. Το 'κτίζω' θα μπορούσε μόνο να δώσει 'κτιστήριο' (πρβλ. φροντίζω - φροντιστήριο) τύπος που ούτε κι αυτός μαρτυρείται να υπάρχει. Άρα η λέξη έχει διαφορετική ετυμολογική προέλευση και, επομένως, διαφορετική ορθογραφία. Παράγεται είτε από το 'οικητήριο' (οικώ> οικητήριο > κτήριο, [με αποβολή του αρχικού φωνήεντος και ανομοιωτική συγκοπή του -η-], είτε από το 'ευκτήριον' (οίκημα) [όπου μετά τη σίγαση του πρώτου συνθετικού ευ-προκύπτει το όνομα κτήριο, μετά την αποβολή του τελικού ν] · είτε στη μία είτε στην άλλη περίπτωση, η γραφή με -η (κτήριο) είναι η μόνη σωστή.» Τάδε έφη Γ. Μπαμπινιώτης. Πολύ καλή και επιστημονικά τεκμηριωμένη θέση, που προσεγγίζει αρκετά την πραγματικότητα και συμφωνεί βέβαια και με την ιστορική ορθογραφία. Ο ίδιος όμως ο Μπαμπινιώτης δεν παραλείπει να κατατάξει το «κτη-» στις λεγόμενες «προκλητικές ορθογραφίες», εννοώντας αυτές που αν και

ετυμολογικά θεωρούνται σωστές, δεν πολυχρησιμοποιούνται... Άλλωστε, είχε αναφέρει και το εξής, αφορμώμενος από παρόμοια συζήτηση για ένα άλλο μεγάλο θέμα, αυτό της λέξης «ορθοπεδικός ή ορθοπαιδικός»: «Διατήρηση της εσφαλμένης (αλλά καθιερωμένης από μακρόχρονη χρήση) ορθογραφίας ορθοπεδική / ορθοπεδικός . Επιχειρήματα: και άλλες λέξεις και όροι της Ελληνικής εξακολουθούν να διατηρούν την παρετυμολογική ορθογραφία(πρβλ. λ.χ. τη λ. κτίριο αντί του ορθού κτήριο)...» Συναινεί, λοιπόν, στη λαϊκή ετυμολογία της λέξης, ίσως γιατί σε ορισμένες περιπτώσεις λέξεων αυτή δίνει καλύτερες ενδεχομένως λύσεις.

Όμως ο Τριανταφυλλίδης στη Γραμματική του - που τυχαίνει να είναι και η επίσημη Γραμματική - γράφει το κτίριο με ι. Ίσως το κάνει για να καταστήσει τη γραφή της λέξης πιο απλή. Το ΛΚΝ προκρίνει τη γραφή «κτίριο» επειδή δέχεται την παρετυμολογική επίδραση του «κτίζω».

Άλλωστε και στα επίσημα κρατικά κείμενα - και όχι μόνο - έχει επικρατήσει ο ίδιος τύπος. Είναι δυνατόν το επίσημο κράτος να κάνει τόσο σημαντικά λάθη και μάλιστα σε κείμενα νόμων; Πρόκειται αναντίρρητα για τον πιο συνηθισμένο τύπο. Η γραφή του προέρχεται από παρετυμολογία του ρήματος «κτίζω». Όμως το εν λόγω ρήμα θα έδινε τον τύπο «κτιστήριο» (φροντίζω - φροντιστήριο, καθαρίζω - καθαριστήριο,) που θα σήμαινε «εκεί που κτίζουμε» και όχι «εκεί που οικούμε». Η ετυμολογία αυτή επίσης (κτίριο<κτίζω) μπορούμε να πούμε ότι ενδέχεται να αμφισβητηθεί έντονα, καθώς απαιτεί την μη υπαρκτή παραγωγική κατάληξη -ριο. Βέβαια, δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να παραβλέψουμε την άποψη ότι σε παρόμοιες περιπτώσεις, όταν δηλαδή δεν είναι εντελώς διαπιστωμένη και βεβαιωμένη η ετυμολογία μιας λέξης, προτιμότερη είναι η απλούστερη μορφή της.

Προσέξτε την επίσημη θέση της Ακαδημίας Αθηνών, που ασχολήθηκε με την ορθογραφία της λέξης στη δεκαετία του 1930: **«Όσον και αν η γραφή κτήριον είναι ορθή (εκ του ευκτήριος οίκος - ευκτήριον - κτήριον), η Επιτροπή ουχ ήττον προτείνει να γράφεται κτίριον, ήτις γραφή άλλως τε έχει και επικρατήση πλέον λόγω της στενωτάτης μορφολογικής και σημασιολογικής της σχέσεως προς τα: κτίζω, κτίσμα, κτίσιμον (χτίζω, χτίσμα, χτίσιμο, χτίριο)».**

Τελικά τι κάνουμε; Ποια μορφή γραφής της λέξης θα υιοθετήσουμε; Το ζήτημα είναι πολύ ρευστό, ενώ τα σύγχρονα λεξικά καταχωρίζουν και τις δύο γραφές. Προσωπικά πιστεύω ότι υπάρχει - πλέον - η δυνατότητα χρήσης και των δύο γραφών. Άλλωστε οι περισσότεροι έχουμε ίσως συνηθίσει τον τύπο «κτίριο» (που αν και δε δικαιολογείται ετυμολογικά, εντούτοις δεν είναι «ορθογραφικό λάθος») και δυσκολευόμαστε λίγο στον άλλο. Συμφωνείτε;

Βιβλιογραφία:

Γιώργος Μπαμπινιώτης: Λεξικό της νέας Ελληνικής Γλώσσας, Κέντρο Λεξικολογίας

Μανώλης Τριανταφυλλίδης: Λεξικό της Κοινής Ελληνικής, Ιδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη

Βιβλιοθήκη ΤΕΕ - Τμήμα Δυτικής Κρήτης

[Άρης Ιωαννίδης*](#)

Φιλολόγος

Πηγή: © schooltime.gr